Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J. Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237. Тел. УНС: HEnderson 4-1016

РІК LX. Ч. 249. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, СУБОТА, 20-го ВЕРЕСНЯ 1952. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 249. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, SEPTEMBER 20, 1952. VOL. LX.

СТІВЕНСОН ЗА ЕТИКУ В ПОЛІТИЦІ

„ПОГОНЯ ЗА ВЛАДУ ЗА ВСЯКУ ЦІНУ ОСОРУЖНА ДЛЯ КОЖНОЇ ЧЕСНОЇ ЛЮДИНИ"

Адлей Стівенсон, кандидат на президента від Демократичної партії, об'їхав у четвер стейт Конетикат, виголошуючи кілька промов, між ними головну промову в Гартфорді. Там він присвятив більше уваги значенню атомової сили для оборони Америки проти Совєтів, а після того зупинився довше над підтримкою стейтових демократичних кандидатів, теперішнього сенатора Вільяма Бентона і конґресмена Абрагама А. Рібікова, що теж кандидує на сенатора. Обіцюючи їм свою підтримку, Стівенсон сильно заатакував свого противника, ген. Айзенгавера, за його підтримку партійних кандидатів сен. Мек Карті й сен. Дженнера з Індіяни без уваги на їх характер, тому, що для партії потрібна контроля Конґресу. „Нова теорія це не тільки новина, але вона становить теж небезпеку" — твердив Стівенсон. „Якщо виборці нашої країни перестануть розглядати минуле кандидата і його характер, то це буде сумний стан для демократії... Та епізод з Індіянополіс ще болючіший тому, що погоня здобути владу за всяку ціну осоружна для всякої людини. Все одно, перемога чи поразка, я не погоджуюся з твердженням, що партійна постійність важливіша ніж політична етика. Перемога може бути занадто коштовна". Стівенсон висловив теж свій погляд на інші важливі справи, головно про мир, кажучи, що це справи довгої застанови й переговорів.

На другому кінці ЗДА, в північно - західних стейтах переводить свою передвиборчу кампанію республіканський кандидат, ген Двайт Д. Айзенгавер. В Омага, у стейті Небреска, він обіцяв чесний розподіл виборцям.

Водночас, коли обидва кандидати на президента Злучених Держав, ген. Двайт Д. Айзенгавер від республіканців і губ. Адлей Е. Стівенсон переганяють себе у зусиллях, щоб переконати публіку про важливість їхніх арґументів, часописи слідять за наслідками передвиборчої кампанії. Редакційні штаби дев'ятнадцяти щоденників видавництв Скрипа-Гаверда зібрали свої помічення над шансами вибору обидвох кандидатів і предкладають їх читацькій публіці в такому виді:

1. Ген. Айзенгавер ступав важко вперед в серпні, але зробив гарний поступ у південних стейтах. 2. Сен. Роберт А. Тефт обіцяв підтримку Айзенгаверові і справді він може допомогти йому у стейтах Огайо й Індіяна, де остаточно республіканці стали до боротьби проти демократів. 3. Демократичні організації починають уже радіти надією на можливість успіхів. Репортери кажуть, що губ. Стівенсон це справді добрий аґітатор. Одначе чути теж закиди, що його жарти, кидані в сторону республіканців, можуть обернутися проти нього. 4. Під теперішню пору є багато нерішених виборців, щоб можна передбачити вислід голосування. 5. Видно всюди велике заінтересовання. Ті, що приглядаються реєстраціям виборців, твердять, що реєстри ростуть до небувалих розмірів.

З інших спостережень замітні такі: Більша частина виконної ради Американської Федерації Праці зорганізувала Красвий Комітет за Стівенсонасона і Спаркмана під головством віцепрезидента А. Ф. П. Джорджа Гаррісона. Демократичний губернатор стейту Савт Каролайни Джеймс Ф. Бирнс оголосив, що він буде голосувати на Айзенгавера. Він пішов у цій справі слідами губернаторів двох інших південних стейтів, а саме Тексасу й Луізіяни, які постійно голосували на демократичних кандидатів, але тепер підтримують республіканця. Республіканський сенатор Вейн Морс з Ореґон у промові на конвенції Американської Федерації Праці в Ню Йорку заявив, що закон Тефта-Гартлі це костур проти юній, яким можна розбити юнії в часі депресії. Водночас він приписав таке саме протиюнійне наставлення сен. Тефтові й ген. Айзенгаверові і тому висловив погляд, що можна поламати партійну приналежність в користь загальної справи.

Оба президентські кандидати вітають жидів з Новим Роком

Напередодні свят жидівського Нового Року („Рош-га-Шанаг") обидва кандидати на президента Злучених Держав, генерал Двайт Айзенгавер і губернатор Адляй Стівензон, видали окремі звернення до жидівського народу. Ген. Айзенгавер називає це чудом в історії людства, що, не дивлячись на всі історичні потрясення, жидівська нація перейшла через пробу тисячліть і збереглася посьогодні. Далі генерал зазначує, що він завжди з симпатією ставився і так ставиться тепер до зусиль держави Ізраїля забезпечити гідність і майбутнє жидівському народові, так важко досвідченому долею.

Губ. Стівенсон заявляє, що він почуває себе щасливим, що може разом із визнавцями юдейської релігії зустрічати їхній Новий Рік, за їх літочисленням 5,713-й. Вільні народи світу повинні подивляти і наслідувати приклад самовідданости народу Ізраїля, та помагати йому окріпнути на силах.

ПОМЕР ДЖОЗЕФ ШОРТ, ПРЕСОВИЙ СЕКРЕТАР БІЛОГО ДОМУ

Вашинґтон. — Джозеф Гудсон Шорт, пресовий секретар президента Трумана, помер несподівано в четвер ввечорі в своєму домі в недалеко положеному місті Александрія, у стейті Вірджінія. Він справував свій уряд два роки, а прожив 48 літ життя. Урядовці Білого Дому кажуть, що він помер від недуги серця чи може шлункової недуги. Він захворів був ще 9 вересня і його завезли були до шпиталя у Вашинґтоні, але випустили здоровим у понеділком. През. Труман, довідавшися про смерть секретаря, сказав, що „це потрясло його так, наче б це була смерть у його власній родині". Він заявив, що покійний був його вірним приятелем і „невтомний оборонець справедливости й пристойности". — „Джов" Шорт, як його називали, прийшов на місце пресового секретаря Чарлса Дж. Росса, що помер нагло при бюрку в БіломуДомі в грудні 1950 р. проживши 65 років. Шорт походив з стейту Міссісіпі, був з переконання демократ і завзято обороняв президента Трумана й усю його політику. Він був один з трьох секретарів при президенті і побирав платню $18,000 річно. Заки став секретарем, він був вашинґтонським кореспондентом щоденника „Балтімор Сан".

ПЕРША ВЕТЕРАНСЬКА „НЕЗАБУДЬКА" ДЛЯ ПРЕЗИДЕНТА

Під час окремої церемонії в Білому Домі 4-літня Марилін Поґолофф передала президентові Труманові першу цвітку-незабудьку, яку роздаватимуть під час збірки фондів на допомогу непрацездатним інвалідам американських збройних сил. Збірка відбувається по вулицях всіх міст Америки і вона триватиме до 27-го вересня.

УРЯДОВА КНИЖКА ПРО „ЖАХЛИВІ" СТОСУНКИ В СОВЄТСЬКИХ НЕВІЛЬНИЧИХ ТАБОРАХ

Вашинґтон. — Департамент стейту опублікував книжку на 69 сторінках друку з описом положення поневолених робітників у Совєтах та в інших сателітський державах, включаючи й Китай. Це становище схарактеризоване в книжці як найскрайніше покнижці як „найскрайніше поверхні землі сьогодні". В одночас президент Труман роздав цю книжку репортерам на пресовій конференції, кажучи, що це найцікавіше, фактами підтримане з'ясування совєтської системи невільничої праці. Департамент стейту твердить, що книжка основана в великій частині на неопублікованих інформаціях, що Злучені Держави передали на таємних засіданнях спеціяльно для цієї цілі створеної Комісії Примусових Робіт при Об'єднаних Націях в червні біжучого року. Комісія збереться ще раз у Женеві 14 жовтня.

Значну частину книжки виповнюють розмови з біля 5,000 совєтських утікачів у Німеччині і документи, перепачковані з Росії, особливе поляками, що були депортовані до Совєтського Союзу в 1939 р., а потім звільнені під час війни. Деякі з тих документів находяться в Бібліотеці Гувера при університеті Станфорд, в Пало Алто, в Каліфорнії. Про кількість невільників сказано, що це державна таємниця, одначе стверджено, що невільничі робітничі табори це „величезні установи". Вони становлять інтеґральну частину совєтської економічної системи, одначе, на думку авторів книжки, це непродуктивна і марнотравна система. Звичайні проступники, творять меншину серед примусового робітничого населення. Головна їх частина походить з посеред політичних кіл, тобто осіб, що не ставляться прихильно до совєтського режиму. Вони попадають на примусову працю на підставі адміністраційного розпорядку, не діставши нагоди станути перед правильним сумод тому, що вони й не поповнили жадного злочинного діла.

„Хоч в совєтській теорії карні установи мають завдання перевиховати в'язнів, то на ділі ці установи це засіб брутальної кари, яка позначується свавільним таборовим режимом, перепрацюванням, недостаточним приміщенням, голодовою дієтою, недостачею одягу і недостачею медичної опіки. Ці відносини тривають уже цілі десятиріччя" — сказано в книжці.

$102,500 річно за приміщення амбасади в Москві

Вашинґтон. — Департамент стейту оприлюднює, що підписав контракт найму нового будинку на приміщення амбасади в Москві і що комірне за цей будинок виносить $102,500 річно. Совєтський уряд прохав Америку, щоб звільнити від контракту власника будинку, в якому містилася американська амбасада тепер з правом затримати його на дальших 17 років за оплатою по $62,000 річно. Новий будинок, положений під ч. 19-21 вулиця Чайковського, і ЗДА заощадить на ньому $48,000 річно, бо новий будинок має більше кімнат і 35 мешкань для персоналу, на місце 20-тьох у попередньому будинку. Некористь з нового будинку та, що американці тепер житимуть в однім будинку разом, втратять контакт з російськими людьми і будуть цілком відокремлені від населення.

Большевицькі професори або нечесні, або дурні

Атлантік Ситі. — Д-р Джол Г. Гілдебрандт, емеритований декан хемії університету Каліфорнія, натаврував як дурнів або нечесних людей тих професорів, що одягнувши академічну тоґу — заслонюються академічною свободою і пропаґують комунізм. Гілденбрандт це борець проти присяги льояльности в університетах. Він сказав на зібранні Американського Товариства Хеміків, що академічна свобода не вміщає права підтримувати організацію підлеглу або неприязну чужинній державі. Одночас він твердить, що хоч Комуністична партія в Америці діє підривно, то не всі, що признаються до партійної приналежности, вже тим самим самі ведуть підривну роботу.

Нюйоркська поліція виловлює розпусників

Ню Йорк. — Від якогось часу множаться на периферіях міста нічні напади всякого шумовиння на відвідувачів міських парків і подорожних у підземках з метою грабунку й атаки розбещених розпусників на безборонних жінок. Щоб запобігти цьому ненормальному станові Департамент Поліції м. Ню Йорку зорганізував спеціяльні відділи, яких завданням є мати на оці підозрілі райони міста. Окремі службовці призначені для постійної служби при вході і на плятформах підземних залізниць, а цивільно перебрані детективи в спеціяльних автах для таємного слідження патролювати муть по вулицях і в парках.

РОБОТИ ВМОЖЛИВЛЮЮТЬ ВІЙНУ МІЖ КОНТИНЕНТАМИ

Токіо. — У військових і політичних колах викликало найбільшу сенсацію повідомлення, що американська фльота з великим успіхом випробувала в корейській війні можливість використання безпільотних літаків, що з найбільшою прецизністю, хоч керовані на віддаль, бомбардують призначені ворожі об'єкти. Попереднього дня повідомлено, що три такі безпільотні літаки були випущені з американської авіоматки на Японському морі і ними знищено одну електростанцію, один міст і один вхід до тунелю. Таким літаком, що своїм зовнішнім виглядом нічим не різниться від звичайного літака, гнаного пропелером,— керується при допомозі „електронічного ока" та інших неозначених ближче апаратів початково з корабля, а опісля з іншого літака на велику віддаль. Комадор Лоренц А. Курц, командант відділу керованих стрілен в американській фльоті на корейських водах, виявив на пресовій конференції, що Америка вже перемінила на керованих на віддаль роботів коло 1,800 літаків з часів другої світової війни і їх в кожній хвилі можна б використати. Він рівночасно заявив, що всі ці літаки-роботи треба вважати ще тільки за першу пробу, бо в продукції є вже далеко сильніші і ефектовніші роботи. — Він вважає, що успішне випробування літака-робота, що його в додатку можна наповняти газоліною в повітрю, вможливлює „війну між континентами" в повному значенні того слова. Командор Курц виявив, що деякі з існуючих вже літаків-роботів пристосовані до того, що можуть перевозити і скидувати атомові бомби. В пресових коментарах стверджується, що успішніше випробування можливостей керованих на віддаль літаків-роботів становить черговий перелом у воєнних можливостях, такий сам, як його становив перший вибух атомової бомби.

Американські амбасадори на нарадах

Вашинґтон. — Департамент стейту оповіщує, що амбасадори Злучених Держав з чотирьох західних країн і з Москви з'їдуться в Лондоні на наради в днях 24-27 вересня. Туди виїдуть з Вашинґтону Дейвид К. Е. Брус, підсекретар стейту; Джордж В. Перкінс, асистент секретаря стейту для європейських справ і амбасадор Вільям Дрейпер, як представник аґенції Взаємної Безпеки. Пресовий секретар департаменту стейту, Майкел Мек Дермот, виявив, що такі наради це звичайна рутина, введена від 1949 р. Одначе теперішні наради помітні тим, що в них бере участь Джордж Кеннан, амбасадор з Москви.

Комуністична пропаґанда роздуває східно-західну німецьку зустріч в Бонн

Берлін. — В п'ятницю 19-го серпня мала відбутися в Бонн, столиці Західно-Німецької Республіки, перша формальна зустріч між представниками Східної і Західної Німеччини в справі можливостей об'єднання обидвох частин країни. Президент західно-німецького Бундестаґу (парляменту), Герман Еглерс, погодився прийняти зложену з п'ятьох осіб делеґацію комуністичного східно-німецького парляменту та вислухати їх пропозицій в справах об'єднання. Західно-німецька преса підкреслює виразно, що це буде тільки „зустріч", під час якої президент західно-німецького парляменту обмежиться тільки до формального вислухання пропозицій, але на цю тему не буде жадних розмов ані переговорів. Проте комуно-німецька преса вже кілька днів перед цею зустріччю намагається роздути її до „історичного", „переломового" і т. п. значення. В політичних колах добачують в тому „роздуванні" звичайної події окрему комуністичну ціль, яка тим приготовляє собі відповідну „поживу" після того, як Західна Німеччина ці комуністичні пропозиції відкине, що вже тепер можна передбачити майже з певністю.

Ріка Райн все ще базою західно-европейської оборони

Бонн, Німеччина. — Маневри аліянтських військ в Німеччині виявили, що хоч від кількох років аліянти поступово розбудовують і збільшують свої оборонні сили, проте базою їхньої оборони все ще залишається ріка Райн, до якої вони, на випадок справжньої війни, думають відступати й щойно за Райном організувати евентуальний протинаступ. Аліянтське командування натякає, що така концепція оборони мусить залишитися аж до часу зорганізувань плянованих 12 німецьких дивізій, які мають бути включені в европейську армію. Із загальних повідомлень виходить, що цьогорічні аліянтські маневри в Німеччині мали на меті випробувати нову оборонну тактику, що з успіхом зроблено.

Двох совєтських дезертирів включено в американську армію

Зонтгофен, Німеччина. — Аґентство Асошіейтед Пресс подає таку вістку: „Двох дезертирів, один сержант совєтської авіяції і один чехословацький піхотинець, прилучились до армії Злучених Держав, щоб роботись, якщо зайде потреба, за визволення своїх рідних країн." Ці вояки — це уроджений в Одесі Аркадій Рудавський та уроджений в Чехословаччині Карль Карес. Оба вони виявили бажання боротися проти диктатур і боротись „не тільки словами". Разом з ними вступив до американської армії теж один болгарин, колишній вояк болгарської авіяції. З нагоди прийняття їх до американських збройних сил відбулася окрема парада, яку передавав в різних мовах „Голос Америки".

Критикують недостатню допомогу ЗДА для нових утікачів

Женева. — Д-р Дж. Дж. ван Гойвен Гоедгарт, високий комісар для справ утікачів з рамені ОН, критикує недостатню допомогу ЗДА для нових утікачів з-поза Залізної куртини. Комісар має фондів для допомоги 20,000 втікачів, а їх усіх у Німеччині живе понад 200,000 і всі вони надіються помочі, а її ніхто не хоче дати. ЗДА призначили на ціль допомоги новим утікачам 4,300,000 долярів, які виділено з Загальної Забезпеченевої Адміністрації.

Втікачі приходять до Західної Німеччини, бо надіються, що тут дістануть допомогу на влаштування нового вільного життя, маючи „фальшиві надії", живучи ще в сателітських країнах. Д-р Ґоедгарт високо оцінює допомогу ЗДА, для давніших утікачів т. зв. Д.П. і домагається, щоб і нові втікачі могли дістати подібну підтримку у вільному світі.

СОВЄТСЬКЕ ВЕТО ПРОТИ ЯПОНІЇ В О.Н.

Об'єднані Нації, Н. Й. — Совєтський представник в Раді безпеки Об'єднаних Націй, Яків А. Малік, скористав вчора вже 52-ий раз з великодержавного права вета та зголосив його проти запропонованого Америкою та піддержуваного всіми іншими членами Ради прийняття Японії до Об'єднаних Націй. Малік твердив, що Совєтський Союз не погодиться на приналежність Японії до ОН так довго, доки в Японії триватиме „американська окупація" і доки Японія не підпише мирового договору з Совєтським Союзом та червоним Китаєм. Подібно, як у випадку Лібії, проти членства якої совєтський представник зголосив своє вето два дні тому, всі інші 10 члени Ради Безпеки голосували в користь Японії. Негайно після того американський представник Ворен Р. Остін, який заперечив совєтські обвинувачення, що Японія „стала знаряддям американського імперіялізму", запропонував, щоби всі п'ять великодержав добровільно зреклися свого права вета в Раді Безпеки в справах прийняття нових членів та 6-го розділу хартії ОН, який відноситься до мирного полагодження спорів між членами ОН. Остін твердив, що всі великодержави, якщо б вони розуміли справжній дух хартії ОН та згідно з ним поступали, були б вже давно прийняли ту пропозицію. Совєтський представник Малік негайно відкинув і цю пропозицію, знову накидуючись на Америку з всілякими обвинуваченнями. Совєтське становище в тій справі створює положення без виходу, — бо право вета можна б скасувати тільки відповідним доповненням хартії ОН, яке не можна перевести без згоди всіх великодержав, отже Совєти можуть використати своє вето теж проти пропозицій скасування вета.

Можливість американської допомоги для іранської нафтової індустрії

Теґеран, Іран. — Президент американської компанії Сітіз Сервіс, В. Алтон Джовнс, натякнув вчора на пресовій конференції, що очолювана ним компанія може евентуально допомогти Іранові в нормальному розгорненні його націоналізованої нафтової індустрії, включно із закупном іранської нафти, незалежно від дальшого перебігу та висліду англо-іранського нафтового спору. Джовнс відвідував іранські нафтові поля та рафінерію нафти в Абадані на запрошення іранського уряду. Рівночасно повідомлено, що в найближчих днях іранський уряд перешле урядам Британії і Злучених Держав свою відповідь на спільну пропозицію президента Трумана і прем'єра Черчила в справі полагодження англо-іранського нафтового спору.

Польські комуністи судять тих, що слухали „Голосу Америки"

Лондон. — У Варшаві судять вісім осіб за те, що слухаючи „злочинної" пропаґанди „Голосу Америки" вбили польського комуністичного актора і радіового коментатора М. Тартику, який „пришпилював" у своїх радіових промовах „американські брехні". Обвинувачені кожного дня слухали „Голосу Америки" і під впливом тих радіопередач вбили Тартику. На лаві обвинувачених засіли шість чоловіків (Ришард Цесляк, Лех Слівіньскі, Тадей Ковальчук, Богуслав Петриєвіч, Станіслав Ґривняк і Казимир Іцковіч) та дві жінки (Христина Мецґер і Марія Карска).

Іден і Тіто шукають ключа миру

Беоґрад. — Британський секретар закордонних справ, Ентоні Іден, відбув уже вступні розмови з маршалом Тітом і намагатиметься, як здасться, притягнути Юґославію до тривкої співпраці з Заходом. Є теж сподівання, що Іден буде пробувати знайти розв'язку для юґославсько-італійського спору за Трієст і що наклонить Тіта до тіснішого союзу з Грецією й Туреччиною. На сніданку, виданому на його привітання, Іден запевнив Тіта, що Британія готова допомогти Юґославії забезпечити їй мир та незалежність, до якої має право кожна нація. Тіто, підносячи тост на честь гостя, висловив віру, що теперішня його візита має важливе значення для дальшого розвитку приязних взаємин та співпраці обох країн.

Китайське прийняття в Москві з приводу закінчення переговорів

Москва. — Китайці влаштували величаве прийняття в найкращому московському готелі „Метрополь" з приводу закінчення п'ятитижневих переговорів. На цьому прийнятті виголосили промови китайський прем'єр Чу Єн-лай і заступник прем'єра Вячеслав Молотов. В тостах підкреслювали скріплення совєтсько-китайської дружби та взаємної допомоги.

ВЕЛИЧЕЗНА ЛІТУНСЬКА БАЗА ЗДА НА ҐРЕНЛЯНДІЇ

Тюле, Ґренляндія. — Уряди ЗДА і Данії одночасно повідомили, що викінчується величезну і дуже важливу літунську базу в місцевості Тюле на острові Ґренляндії, яка віддалена від північного бігуна тільки 930 миль. Ця база лежить впоперек літунського шляху, що йде через північний бігун куди в найближчій війні літатимуть тяжкі бомбовики з атомовими бомбами. — Вже тепер, хоч ще не зовсім викінчена, ця найдалі на північ висунена американська літунська база служить постоєм для оборонних ракетових боєвих літаків. Ці літаки вилітають зі снігом покритого літовища, а в майбутньому ця база буде ключевою позицією і нервом усієї полярної оборони ЗДА. Не проголошено подробиць про всі можливості цієї бази, але подають до відома, що вона коштуватиме 263,000,000 долярів, а досі видано на неї 165,000,000 долярів. З цієї ґренляндської бази в Тюле американські літаки, коли будуть заатаковані, зможуть негайно виконати відплатні лети до таких місцевостей як Москва (2,752 милі), Омськ (3,199 миль), Сталінськ (3,367 миль) і до Владивостока (4,115 миль). Крім цієї великої військової можливости, — ця база має велике значення для цивільної літунської служби і базою в Тюле вже зацікавилися торговельні лінії, бо коли летіти з Лос Анджелесу до Копенгаґену через Едмонтон у Канаді і Ґренляндію, то скорочується шлях на 1,600 миль у порівнянні з теперішнім летом з Каліфорнії через Ню Йорк до Копенгаґену.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage privided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50
Недільне видання:			
На рік у ЗДА	$3.75	На рік у Канаді	$4.25
На пів року у ЗДА	$2.00	На пів року в Канаді	$2.25

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

„РОЗГРОМЛЕНИЙ КОМУНІЗМ"

Згідно з ухвалоюКонґресу президент Труман проголосив 25 червня нове патріотичне свято — „День Громадянства". Минулої середи відсвятковано це свято перший раз у Вашинґтоні з нагоди Сьомої Краєвої Конференції Громадянства. Сам президент виступив на ньому з промовою, в якій порушив деякі „делікатні" питання, між якими — коли мова про часописні звідомлення — перше місце зайняло питання „грубої брехні". Хоч президент не називав нікого по імені, знаємо, до кого це відносилося, а це до двох республіканських сенаторів, МекКарті і Дженнера, що то зараховували до „брехунів" ген. Маршала та секретаря стейту Ачесона. Про ці речі була мова вже в нас і ми не будемо цим разом над ними ширше застановлятись. Зате цікавить нас більше заява президента в справі небезпеки з боку американських комуністів.

Труман заявив таке: „Провідників Комуністичної партії поставлено владою перед суд. Найвищий провід є в тюрмі. Менших провідників саме тепер судять, а деякі з них уже засуджені. Комунізм не тільки знищено як політичну силу: його прогнано з робітничих юній та інших організацій. Членам наших юній належиться велике признання за прогнання та ізолювання горстки комуністів у робітничому русі... Федеральне Бюро Інвестиґацій (Еф Бі Ай) є постійно насторожене в слідкуванні за комуністичними шпигунами, унеможливлюючи їх діяння. Усіми тими засобами ми забезпечили країну перед внутрішньою комуністичною загрозою". При цьому президент Труман згадав за число комуністичних голосів при виборах, яке ніколи не було велике та яке постійно зменшується та прийшов до висновку, що „комунізм в цій країні цілком розгромлений".

Ми хотіли б бути щодо внутрішньої комуністичної небезпеки такими самими оптимістами як президент Труман. Одначе ми переконані, що не є аж так добре, як це президент представляє старим і новим громадянам цієї країни. Вистачить тільки читати постійно те, що пишуть знавці відносин у робітничих юніях, щоб переконатись, що ще й сьогодні провід юній, члени яких виконували б під час війни найважливішу працю і завважували б на транспорті та комунікаційних засобах, контрольовані комуністами. Це президент поминає мовчанкою, хоч говорить у тій же самій промові про „комуністичних конспіраторів", про те, що „комуністична конспірація це певна, здисциплінована група людей, які фанатично виконують прикази Совєтського Союзу".

Ми так само переконані як і президент, що Еф БІ Ай робить добру службу і пильнує комуністичних змовників, але ця організація тільки збирає факти, а не обвинувачує. Вона цілком певно доставляла урядові довгі роки матеріяли проти комуністичних змовників та зрадників, але влада мовчала, або говорила про „червоного оселедця". Та ж навіть такого зрадника як Алджер Гісс боронили найвищі достойники! Сьогодні настала зміна. Бодай вже можна легше дихати, бо комуністи не можуть уже з успіхом воювати „грубою брехнею" проти нелюбих їм американських патріотичних громадян і представляти їх „зрадниками" країни, як це було під час адміністрації Рузвелта. Проте внутрішня небезпека з боку комуністичних фанатиків, що слухають приказів Москви, не минула. Силу комуністів не можна міряти голосами при виборах. Комуністів може бути мало, але важливе те, де вони, які займають становища, ким керують та кого контролюють. Такі речі вашинґтонська влада довгий час легковажила.

„Ми ніколи не погодимось з тим, щоб нарід ЗДА жив в такий спосіб, як живе сьогодні нарід Совєтського Союзу", каже президент, а схарактеризувавши принципи американської свободи, ще підкреслює, що „великим ворогом вільної влади являється совєтський комунізм" в Америці і в світі, бо „він нищить моральність, підставу волі". З тим усім ми погоджуємось, але одночасно ствержуємо, що ще тут далеко до того, щоб почувати себе безпечними перед комуністичною інфільтрацією, і — що найважливіше — перед саботажами на випадок спровокованої Москвою війни з Америкою.

ЧЕТВЕРТЕ КОЛЕСО В ПОЛІТИЧНОМУ ВОЗІ

Це цілком не припадок, що власне закордонна політика стала тепер головним арґументом в американській передвиборчій кампанії. Інакше й не могло бути, бо закордонна політика є не тільки найбільшою відповідальністю Америки, але й досі вона виявляла найбільші недомагання. Явище цілком природне і зрозуміле, як зважити, що Злучені Держави не по своїй волі, але силою обставин опинились на чолі вільного світу в найбільш критичній хвилині його історії. Америка під цим оглядом не тільки не має відповідної традиції, але й навряд чи вже вповні усвідомляє собі ту історичну відповідальність, які накинула їй доля, передаючи їй керму світового корабля на розбурханих водах загрозливої сучасности.

Не можна не признати, що Злучені Держави „вживаються" в свою ролю з подивуґідною швидкістю. Що при цьому поповнюються деякі помилки та недотягнення, це цілком людське і має своє виправдання власне в обставинах. Безпосередньо після другої світової війни Америка не мала ще ані моральної ані матеріяльної бази, щоб могти зустріти всі складні проблеми закордонної політики з такою рішучістю і відповідальністю, як цього було потрібно. Москва використала цю обставину і захопила велику частину Европи та Азії. Радикальний зворот в американській закордонній політиці у відношенні до Совєтів наступив щойно з американським „ліфтом" проти совєтської бльокади Берліна та з виступом проти комуністичної аґресії в Кореї. Від того часу почалася швидкими темпами розбудова тої моральної і матеріяльної бази, на якій Америка може сьогодні з успіхом оперти свою провідну ролю в світі.

Дебати на закордонно-політичні теми під час передвиборчої кампанії виявляють, що Злучені Держави, маючи вже цю базу, все ж таки не використовують всіх можливостей і не роблять того, що могло б забезпечити повну і швидку перемогу вільного світу та зблизити його до основної мети: волі, безпеки і тривкого миру. Американська закордонна політика сьогодні це ще наче віз без одного колеса, який міг би перехилитись а то й перевернутись на кожному більшому закруті, чи натрапивши на кожну більшу перешкоду.

Потішаючим явищем в цьому є, що Америка здає собі з того справу і — як це виявляють теперішні передвиборчі дебати — шукає того четвертого колеса та готова заложити його до свого політичного воза, якщо тільки мала б переконання, що воно справді до нього надається. Передвиборча кампанія дає нагоду випробувати його.

Не входячи в подробиці цих дебат, можемо ствердити тільки основні їх напрямні. З критикою дотеперішньої політики виступають цілком природно республіканці, бо на це дає їм можливість їхнє опозиційне становище до тої політики. Демократи, натомість, обороняють дотеперішню політику а республіканські закиди відбивають зручно твердженням, що в тій політиці ще не сказано останнього слова та що вона цілком природно і логічно розвивається власне в тому напрямку, що його вказують республіканці, отже від колишньої політики угодовства, через теперішню політику „здержування" до майбутньої „визвольної політики". Безсторонньо оцінюючи ці дебати можна справді прийти до висновку, що між республіканцями і демократами немає основних різниць, бо всі визнають большевицьку загрозу і всі рішені проти неї боротися. І тому теж вже тепер, під час передвиборчих дебат і суперечностей, з боку обидвох партій підносяться сильні і авторитетні голоси не тільки за продовжування, але й за скріплення двопартійного принципу в закордонній політиці.

Рівночасно з цим помітне пошукування того „четвертого колеса", яке запевнило б американській закордонній політиці відповідну рівновагу та дало їй тривке оперття. Є багато познак, що в пошукуванні за тим „четвертим колесом" думки і демократів і республіканців звертаються щораз виразніше до проблеми поневолених Москвою народів. Навряд чи можна б вважати припадком виступ на цю тему ген. Айзенгавера на конвенції Американського Леґіону. Але найбільш характерним в цьому відношенні був запит члена важливого в таких справах сенатського комітету закордонних справ, сенатора Александра Смита, на прийнятті, влаштованому в його честь Українським Республіканським Комітетом в Нюарку. Сенатор Смит поспішився з запитом, як українці уявляють собі можливість визволення їхньої батьківщини без необхідности третьої світової війни. Опісля він з помітно найбільшою увагою прислухувався вияснениям на цю тему.

Подібних прикладів можна б навести багато більше і всі вони вказують на те, що власне в проблемі визвольних змагань поневолених народів Америка починає добачувати це важливе „четверте колесо" в своєму закордонно-політичному возі та віддає йому щораз більше уваги.

Іван Кедрин

ДВІ МІРКИ ДЛЯ ВТІКАЧІВ

ДП Акт з 25 червня 1948 року, себто той іміґраційний закон, що впустив до ЗДА масу нової іміґрації, визначав докладний термін 22 грудня 1945 року, до якого повинні були опинитися в Німеччині, в Австрії чи Італії втікачі, що старались за признання їм статуту ДП. Хоч цей закон говорив і про насильно вивезених до Німеччини нацистами на примусові роботи і про втікачів з релігійних, расових чи політичних причин, проте всі ми, колишні ДП, знаємо, що буква закону не покривалася з практикою скрінінґових комісій в ІРО. Говорити, що хтось був „втікач", взагалі було небезпечно, бо американці довгий час ставились з найбільшим недовір'ям до всіх, що втікали з СССР, як із союзницької і заприязненої країни. Це був підхід дуже подібний до совєтського: хто є проти большевиків, той — нацист, фашист, ворог демократії. Нам усім відомо, яким елементом просяк відразу апарат ІРО та особливо ж його скрінінґові позиції. Втікачі боялися, як смерти, говорити правду, що вони втікали від большевиків і перед большевиками, як дикою і нелюдською системою правління, зокрема ж не могли говорити про большевиків, як ворогів українства, бо одно і друге було незрозумілою китайщиною для вух і поглядів скрінінґових можновладців. Тому „вивезений на примусові роботи до Німеччини" було єдиною упривілейованою формулою, що її подавали нещасні жертви другої світової війни, використовуючи ввесь свій хист, сприт і енерґію для добуття доказів на таке вивезення. Брехня мала тоді величезне поле до попису, люди забріхувалися, — одні рятуючись брехнею від безпосередньої загибелі (Дамоклевий меч примусової репатріяції над усіми втікачами з СССР), другі — щоб не згинути з голоду і мати надію на поправу своєї майбутньої долі. Перша стаття автора цих рядків у „Свободі", зараз після його приїзду до ЗДА, була посвячена цій проблемі „Де і чому навчилися брехати?" („Свобода" з 7-го вересня 1949 року). Клопіт був особливо для тих, що втікали на захід після 22 грудня 1945 року, головно з совєтських зон Німеччини й Австрії та з Відня. Бо хто після 1945 року був на терені СССР і його сателітів, той повинен був там і гинути.

Нелюдяність тієї постанови впала в очі і самим законодавцям. І тому в доповненні до ДП Акту з 28 червня 1951 року, що підносило число допущених до іміґрації осіб з 205,000 до 341,000, пересунено термін, обов'язковий для „еліджибіліті" із грудня 1945 року до 1 січня 1949. Але воно теж не розв'язало проблеми втікачів від большевиків. Признає це й офіційне видання вашинґтонської ДП-Комісії „ДП-Сторі", що місяць-два тому появилося об'ємистою книжкою, в якій прославляє і наш ЗУАДК. На сторінках 318-19 в уступі „Проблема втікачів від комунізму" говориться про безупинний наплив втікачів від сходу на цей бік залізної завіси, як про один із символів нинішньої холодної війни. Перестав діяти ДП-Акт з його термінами для признання когось „ДП", перестало існувати й ІРО. Залишився Тимчасовий Міждержавний Комітет для Еміґраційного Руху з Европи (за початковими літерами—ПІКМЕ), що раз-у-раз підштовхує справу дальшої лібералізації іміґраційної політики ЗДА й інших держав, покищо безуспішно. Сам президент Труман має велике зрозуміння для цієї справи, але спутаний проти-іміґрантськими настроями Конґресу. Тому не помогло його „вето" проти збереження давніх консервативних принципів іміґраційного закону, з невеличкими що-річними державними квотами, — не приніс теж практичної користи його заклик до Конґресу з 24 березня 1952 року про допущення до ЗДА дальших 300,000 осіб з Европи, по 100,000 річно, маючи на увазі — як казалось в першій точці того заклику — „приготовити поміч втікачам від комунізму, що рятуються від комуністичної тиранії поза залізною завісою". Правда, през. Труман призначив спеціяльну комісію, яка найдалі до 31 грудня ц. р. має предложити свій проєкт дальшої іміґраційної політики уряду, маючи на увазі і зміну обов'язуючого іміґраційного закону і спеціяльний закон щодо вможливлення в'їзду до ЗДА втікачам з-поза залізної завіси, але — в січні 1953 року през. Труман взагалі перестає урядувати, а яка буде іміґраційна політика його наступника — Господь один знає. Хоча — кажуть — один президентський кандидат — губ. Стівенсон — як демократ — нібито ставиться до цієї проблеми багато ліберальніше, як напр. демократ сен. Мек Каррен з Невади. Знов другий кандидат на президента, ген. Айзенгавер, знає з свого европейського досвіду біженецьку катастрофу в перелюдненій Німеччині. Але ніде правди діти, американська прилюдна опінія неохоче ставиться до нового масового напливу іміґрантів до ЗДА, тому й вигляди на поважну поправу в цій ділянці дуже невеликі.

На тлі того спільного фронту лівих робітничих юній із правими крилами обох американських партій в підході до іміґраційної проблеми, як також на тлі тієї ще зовсім недавньої явно ворожої політики ІРО до втікачів з-під комуністичної влади, що признавалася до своєї твечі, дуже дивно виглядають щораз нові повідомлення про щораз нові, більше чи менше сенсаційні, втечі людей з-поза залізної завіси. Коли тому 7-8 років маси втікачів із Сходу залили Середню Европу, то американські чинники ставились до них з найбільшою підзорливістю, пересіваючи крізь густе сито „колябораціоністів". Коли ж нині якийсь москаль, чех, румун чи мадяр втече до Німеччини, пишуть про нього як про героя, що „вибрав волю". І просто з рекордовим поспіхом перевозять таких „героїв", інколи навіть літаками, до ЗДА. Десятки тисяч залишенців карається в Західній Европі, ба навіть названа вгорі офіційна книжка ДП-Комісії признає, що коло 32,000 осіб одержало б ще візи до ЗДА, якби не була вже вичерпана законна квота. Зате ті людці, що певно і не знали про ніякі скрінінґи з датами грудень 1945 чи січень 1949, і втікають у році 1952 — падуть у широко відкриті рамена зрозуміння і співчуття та бажання допомоги. Законно передбачено, що в кожному такому окремому випадку Департамент стейту має дати дозвіл. Таких втікачів певне теж „скрінінґують", але напевно без таких шикан, що їх пізнали колишні ДП, особливо в Німеччині. Два червоні літуни, Піроґов і його таваріщ, миттю опинилися в Америці, й чеський залізничий інженер з цілою многочисленною родиною, і напевне будуть тут внедовзі олімпійські спортовці, що перехитрили своїх сторожів та не вернулися в совєти. З заздрістю і слушним жалем дивляться на них десятки тисяч втікачів з-під совєтського раю, до яких застосовано іншу мірку. Очевидно, настали інші настрої, змінився погляд, що Совєти — це край приятеля і союзника, з якого не втікають. Але дві мірки в підході до тої самої категорії людей — таки надто різні, надто несправедливі і замало логічні.

В. Косаренко-Косаревич

НІМЕЦЬКИЙ СФІНКС

Із лона мемуаристичної літератури німецьких авторів заслуговують на особливу увагу дві книжки: "Know your Germans" by Count Kurt Bluecher von Wahstadt, 1951, і "Memoirs" by Franz von Papen, 1952. Обі книжки видані в Лондоні англійською мовою. Оба автори вихованці станово-юнкерської аристократії. Оба насвітлюють істотність свого народу і розвій його Німецького Райху від Бісмарка до Гітлера. Але яка протилежність і протибіжність у баченні й осуді одного і того самого предмету й історичного процесу!

Перший вилущує голу правду переплітану саркастичними остротами, аби вилічити свій німецький народ від того всього, чим затроїли його Бісмарк, Вільгельм II і Гітлер. Для того вистачило йому 188 стор. Другий зужив 598 сторінок на те, щоб описати тло, на якому він сам діяв і оправдати слушність свойого поступування. Розуміється, що Папен вихваляє все те в минувшині, що Блюхер обвинувачує і рекомендує на майбутність все те, від чого Блюхер хоче свій народ вилічити.

Для нас українців представляє перша книжка більшу вартість тому, що служить вона повною паралелею до аналогічного історичного розвою московського народу і його імперії: Прусія — Московія, Німецький Райх — Російська Імперія, Третій Райх — СССР, а все те на засвоєному собі античному тлі: Римської імперії (німецької нації) і Русі-імперії (московської нації), де колишньому Римові римлян і теперішньому Римові італійців відповідає колишній Київ русинів а теперішній Київ українців, під час коли столиці колишніх „римських людей" в римській колонії Германії і столиці колишніх „руських людей" в руській колонії на півночі Східньої Европи мінялися. Від Аахену через Франкфурт і Відень аж до Берліну, від Суздалі через Владимир аж до Москви, Петербургу і назад до Москви.

Блюхер устійнює, що роки 1918 і 1945 із усіми їх наслідками, не були зумовлені тільки припадковими помилками і недостачами, але що вся ця минувшина була загрозливою від Бісмарка, замряченою від Вільгельма, а зовсім божевільна від Гітлера. Що в 1918 році приписували німці свою поразку не Бісмаркові, а капіталізмові, як і в р. 1945. Причину бачить він у тому, що людина буває настільки мілкою характером, аби визнати свою власну поодиноку і припадкову помилку, але не помилковість всього власного життя чи життя власного народу.

А чи ж не є це характеристикою всього того, що відноситься до московського народу і його імперії в будь-якому перейменуванні? І москалі приписують 1917 рік з його наслідками не Іванам, Петрам і Миколам і їх злочинам проти людяности, засобом яких цілість Росії будувалась і московське панування зберігалось, а тільки совєтському комунізмові, а як були б програли в р. 1945, то приписували б це фашистівському капіталізмові. А чи ж не приписує московська еміґрація все лихо в теперішності тільки одинокому Сталінові в Кремлі Іванів, Петрів і Миколів, хоч без таких царів у російському часі не було би ані совєтського часу, ані Леніна, ані Сталіна на тому самому кремлівському стільці.

Блюхер напевно не був свідомий того, що своєю вилущеною правотою щодо німців характеризує водночас і москалів, коли він устійнює, що впродовж генфалій примушувано цей народ вірити а не вчитися і знати, що гіпертрофовано в ньому наївність і брутальність, а атрофовано всі зародки свідомости і шанування особистої достойности; що Гітлер понизив рівень німецького народу до дикої примітивности і тому міг легко побідити висококультурних сусідів в Европі, але в зустрічі з москалями мусів програти, бо ті стояли не на вищому рівні...

Але він вже свідомо устійнює істотну тотожність Гітлера з Сталіном як продуктів німецької і московської минувшини, котрі собі взаїмно таксамо помагали, як і їх попередники. Що справедливість вимагала б, аби мощі Гітлера лежали в Москві поруч Леніна, а погруддя Сталіна стояло в Вальгаллі в Реґенсбурзі. І тому він остерігає: „Захід, котрий боровся в обороні свободи проти диктатури, побідив одного молоха при помочі другого", який став тепер ще загрозливішим для свободолюбного світу, як переможений.

Аналогія між німецьким сфінксом і московським повчальна не тільки для нас українців та інших поневолених немосковських і ненімецьких народів, але й для всіх інших, котрі загрожені такою самою долею.

Із книжки Папена цікавий для нас українців ось який факт: У часі спроб Папена, як амбасадора в Анкарі, нав'язати контакт із Рузвелтом для припинення війни мировою дорогою на можливих для обох сторін умовах одержав він через висланця американського президента начерк його умов. Із них виходило, що „Америка не задумувала позбавляти Німеччину її провідної ролі в центральній Европі. На Заході границі мали бути привернені назад, а Польщі мало бути запевнене її незалежне існування на Сході... Аліянти визнали, що Німеччина не є самовистачальною і тому пропонували унезалежнення України, як самостійної держави, але будь-яким способом зв'язаної з Німеччиною".

Цей факт цікавий не тільки тим, що в очах Заходу роля і судьба України вирішується лиш тим, аби доповняти самовистачальність московського чи німецького народів і їх імперій. Не тільки тим, що це доказує свідомість бідноти одного і другого народів, коли вони не можуть жити без України, хоч це можуть навіть такі малочисельні і економічно бідні народи як фіни і ірляндці. Але й тим, що і чому Папен відклонив такий зв'язок між Німеччиною а Україною: „Така схема зумовила б безконечний конфлікт з Росією і зробила б наше положення на Сході невдержним".

Парадоксальність такого умотивовання стає наявною, коли зважити, що остаточною метою німецького „Гону на Схід" була багатоземельна Україна і що таку політику провадили явно чи тайно німецькі цісарі від Йосифа I до Вільгельма II і Гітлера. Видно, що Папен волів, аби Україна ніколи не стала самостійною, а залишилася провінцією Росії, якщо не можна було зробити її провінцією Німецького Райху.

Тільки так буде зрозуміло, чому в цілій книжці Папена немає ніякої згадки про політику Гітлера щодо України: про Еріха Коха, райхскомісара України взагалі, а про Розенберґа тільки у зв'язку з іншими проблемами.

Часопис „Свобода" повинен знаходитися в кожній українській хаті!

Вол. Дорошенко

З МОЇХ СПОГАДІВ

(6)

Що це не були пусті слова і що дійсно Стефаник при писанні своїх творів мусів попадати, як він казав, у руки чорта й доходити до божевілля, можу посвідчити я сам, бо був свідком, яких мук коштувало його не творення навіть, а тільки відтворення вже готового твору.

Було це влітку 1922 р., коли письменник по викликаній польсько-українською війною павзі почав знову друкувати перлини своєї відновленої творчости. Стрінувся я з ним у покійного Гнатюка, до якого, як я вже згадував, Стефаник заходив кожного разу, як бував у Львові. Він тоді привіз з собою другу перлину, оповідання „Сини", яке теж призначав до „Літ. Наук. Вістника". Перед тим він надрукував у 1-й книжці цього журналу (за травень 1922 р.) таку чудову річ, як „Вона — Земля". Ми балакали з ним з приводу цього його нового твору. Раптом серед розмови Стефаник озивається до мене: „Слухайте, Володимире, ходім до Вас нагору (я жив над Гнатюками), я хочу прочитати Вам своє оповідання".

Він, видко, не хотів мати зайвих свідків свого читання, але Гнатюк і його дружина, пані Олена, почали в один голос прохати його, щоб читав у них, бо й вони хотять послухати. І от нас чотирьох, бо була при тому й сестра Гнатюкової п. Зеня Майковська, зробив Стефаник правдивими вибранцями долі, бо такого читання мені ще ніколи в житті не довелося чути. Це було якесь несамовите видовище своєю страшною експресією, своєю трагікою. Стефаник валив кулаком об стіл, дер волосся на голові, гукав, стогнав, мало не ридав, тяжко переживаючи те, що читав. Скінчив видимо перемучений, просто вичерпаний. Ми були ще довго під могутнім враженням його читання.

Тоді-то, прийшовши до себе, розповів нам Стефаник, чому він так мало пише, але ми вже з читання знали, чому. При творенні він страшенно переживав кожну річ, терпів, страждав і мучився разом із своїми лицедіями, і коли його герой, як от Максим у „Синах", кричить і лютиться, — кричить і лютиться й сам письменник; хапає Максим себе за голову й хилиться до землі, — й автор рве волосся на собі і не всидить на місці а кидає собою, як старий, хрестом падає на землю... Пишучи, роздирав-кривавив Стефаник своє серце й, скінчивши, мусів відхворувати кожну свою річ. Не дивниця, що негоден був, не міг писати так багато й такі довгі речі, як інші письменники, що не переживають так сильно своїх творів.

Те, чого ми могли догадуватися з самого характеру Стефаникових новель, ствердив понад всякий сумнів сам їх творець, як своїм признанням, так іще більше своїм невимовним чудовим, сатанинсько-сильним і болісним читанням. І як ми жалкували, що серед нас не було рівної йому поетичної душі, що могла б відтворити всю експресію його читання, що не було маляра, який би змалював Стефаникове дійство! От коли б здалися фонограф, телевізія! Хоч би хоч трохи більше людей могло чути й бачити, як творить надхнений Богом поет!

Чуючи Стефаникові твори у виконанні дир. Вол. Блавацького, читаючи недавно похвали йому у „Свободі" за читання саме „Синів", я шкодував, що не було його саме тоді з нами, коли сам Стефаник виконував цей знаменитий свій твір.

Отим своїм, просто несамовитим виконанням Стефаник розвіяв усі попередні домисли критиків на тему його малої продуктивности й довгої мовчанки, що годі, мовляв, митцеві годуватися самими тільки картинами горя, реаґувати без кінця на ці картини (пор. напр. нарис М. Данька „Край скорби. Новеллы и розказы В. Стефаника". „Украинская Жизнь", Москва 1913, кн. I). Торкнувся Стефаник у своїх звіреннях також і самого характеру та змісту своїх творів. Він рішуче протестував проти називання його якимсь песимістом, поетом селянських злиднів, селянського горя, співцем умираючого села тощо. Коли я з нагоди 50-річчя уродин Стефаника подав був у 1921 р. широку оцінку його творчости, він, хоч як був задоволений самим фактом уваги до нього, письменника, на його думку, непопулярного, в розмовах зі мною ніяк не годився з моєю характеристикою його, як співця дрібного убогого селянства. Він не вважав себе поетом одного якогось стану чи шару, тим більше поетом злидарів. Він дивився на себе, як на письменника цілком об'єктивного, безстороннього і протестував проти підсування йому якихось чужих йому, тенденційних намірів, що їх він не мав на гадці.

Вказував, що герої його оповідань не виключно якісь злидарі, що, напр., Іван із „Камінного Хреста", який кинув рідний край і подався за океан, зовсім не був бідний, а навпаки, заможний господар. Та й „Васараби" його теж не належали до злидарів, і т. д. До цієї теми Стефаник вертався нераз і навіть в одному листі картав мене за мою брошуру про нього: „Я Вам ніколи не дарую того, — писав він 2 січня 1925 р., що Ви мене зробили поетом трупа „умираючого села". Ви переборщили зі всіми своїми селянськими орієнтаціями, так тут, як і на Великій Україні. Я Вам подарую, та критики, які прийдуть після Вас, назвуть мене здоров'ям України". Це було непорозуміння, бо „співцем умираючого села" назвав Стефаника не я, а москаль Гр. Алексинський (Див. його нарис „Певец погибающей деревни", передмова до збірки російських перекладів Стефаникових новель — „Разсказы", Спб. 1907). А песимістом назвав Стефаника д-р Остап Грицай у своїй характеристиці письменника, надрукованій в органі през. Є. Петрушевича „Український Прапор" 1921 р. Вона була випущена звідти й окремою відбиткою.

Ще раз торкнувся небіжчик характеру своєї творчости у згаданій вище промові на комерсі 1926 року. „Як я напняв, — говорив він, — струну мужицької душі до такої границі, що вона ось-ось могла обірватись, як я розтягнув ці нерви так, що вони грають, як у Бетговена, то звідки Ви маєте право казати, що я песиміст? Я застерігаюсь проти песимізму. Во те, що мужик не має що їсти, те,

(Закінчення на стор. 4-ій)

Микола Чубатий

УКРАЇНСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА СЛУЖБА ТА „УКРАЇНСЬКИЙ КВАРТАЛЬНИК"

(Звідомлення редактора УК на П'ятім Конгресі Американських Українців).

(2)

II.

Український Квартальник та інші англійські публікації.

Перед нами стоїть завдання помогти священній, визвольній боротьбі наших братів. Перед нами стоїть ще й другий обов'язок супроти Америки — протиставитись цій російській пропаганді, що так само як в часі першої та другої світової війни, як теж по другій світовій війні, так само й нині йде виразно на шкоду Америки. Перед нами обов'язок інформувати свобідний демократичний світ про трагедію понад сто мільйонів в'язнів російської тюрми народів. Наш обов'язок і як українців і як американців подбати, щоб мільйонові жертви українського народу були знані світові, щоб боротьба народу за свою віру, за свою національну душу стали капіталом записаним на рахунок народу, наших батьків та прадідів.

Наш обов'язок виїмково відповідальний, бо ми живемо на території ЗДА, отже країни, що напевно рішатиме про долю майбутнього свобідного світа та України, тому інтерес України, інтерес свободолюбного світа та зокрема Америки є, щоб світ мав правильну інформацію про східню Европу нинішнього дня, зокрема, щоб він знав основно про минуле та сучасне України, великої нації на сході Европи.

Наш обов'язок буде зорганізувати українську інформаційну службу, яка прихилила б не тільки уряди, але теж публічну опінію західних демократичних держав, зокрема Америки, для святої справи висвободження евразійського континенту.

Українська інформаційна служба стояла перед непоборимим муром упередження, в часі братання демократичного світа і Америки зі своїм совєтським союзником. Нині наша праця облегчена, бо тепер світ виразно поділений на два табори, — на світ демократії та світ комунізму, одначе світ демократії ще й нині завдяки російській пропаганді н е п о і нформований про реальну дійсність, а саме, що совєтська влада, — це тільки брутальніша форма історичної російської влади, а совєтський імперіялізм це тільки продовження російського імперіялізму, що прийнявши міжнародні кличі, потрапив зреалізувати пляни Петра I. та його наслідників, створити світ під російською геґемонією.

А всеж таки й серед найбільших настроїв совєтофільства в Америці Український Конґресовий Комітет приступив до оснування англомовного видання про Україну — „Українського Квартальника", що поставив собі завдання п р о л о м л ювати мур фальшу побудований Кремлем поміж світом волі та світом поневолення.

Другий Конґрес Американських Українців, скликаний до Филаделфії 1944 року серед погромницьких протиукраїнських настроїв виніс постанову, що була зреалізована вже в осени 1944 року появою першої книжки нашого англомовного журналу. Поява першої книжки „Українського Квартальника" відбувалася серед важких обставин матеріяльних та в часі, коли на терені Америки був брак відповідних співробітників. Проте усі перешкоди були поборювані, й кожних три місяці книжка за книжкою появлялася аж до нині.

Положення покращало, коли американські українці пробудилися від ошоломлення протиукраїнської пропаганди, а з другого боку, коли американська влада та публічна опінія почали розпізнавати правдиве обличчя совєтського союзника. Перші вістки про активну боротьбу українського народу проти Кремля та про існування українського збройного Підпілля піднесли авторитет української справи та облегчили інформацію про Україну в Америці.

Український Квартальник прийняв характер популярно-наукового журналу з виразним політичним забарвленням, на зразок численних американських журналів видаваних зокрема при університетах.

Квартальник приносив інформації про всі ділянки українського життя минулого та теперішнього. Редакційна вступна стаття звичайно заторкала актуальну подію життя Америки, що мала істотне відношення до справи до визвольної боротьби України.

Три роки пізніше, Пан-Американська Конференція покликала до життя двотижневик „Український Бюлетин", що приносив інформації про актуальні події українського життя. Згодом і Український Конґресовий Комітет став видавати окремі публікації, з яких слід підмітити книжку „Український Ревистанс". Коли додамо ще й інформаційну працю, що її зробили англійські видання Українського Народного Союзу в Америці, то перед нами стоїть образ доцільно зорганізованої інформаційної праці про Україну та про дійсну східню Европу взагалі.

Скоординована праця усіх тих видань сильно надщербила дотепер одноцілий проросійський мур в англосаськім світі. Дотеперішні погляди на „одну національну Росію, сильно стали захитуватися зокрема у вищих верствах англомовного світа, до якого хотіли говорити українські публікації. Думка про потребу перебудови старої Росії, теперішньої СССР, на справедливих основах самоозначення народів поневолених Москвою, зискує собі щораз більше сторонників в Америці та поза Америкою. Американська публічна опінія зачинає теж поволі приходити до переконання, що не лежить в інтересі Америки та других демократичних держав зберігати російську імперію під червоною чи другою владою, що постійно буде їм загрожувати та спиняти мирне впорядкування світа.

Річ природна, що було б великою наївністю мати переконання, що ми хоч на половину випололи з американського наукового та політичного світу буряни засіяні російською пропаґандою впродовж останніх трьох десяток літ. Америка це великанська країна. Ще нині сотки росіян сидить по ключевих університетських, журналістичних, радіових посадах та на других осередках творення публічної опінії. Тому ще й нині багато американських енциклопедій, журналів та інших публікацій приносить фальшиві інформації про Україну. Одначе факт, що український погляд на Росію постійно здобуває собі публічну опінію Америки.

Коли нині у відповідь на редакційну статтю „Українського Квартальника", що критикує політику американського Стейтового департаменту в українській справі, помічник секретаря Стейту шукає контакту з призидентом УККомітету, щоб йому вияснити фактичне становище американського уряду, то це вже осяг. Коли канадійський заграничний міністер Пірсон в розмові з одним українським духовним достойником виявляє з признанням, що він особисто є уважним читачем „Українського Квартальника", який цінить, коли в далекій Австралії мін. іміґрації приймаючи першу валку українських емігрантів сам заявляє, що він поінформований основно про Україну, бо постійно читає наш журнал, то це хіба поважний осяг в порівнанню з недавним станом. Та навіть найбільше авторитетне признання далеко нас не збільшить від свідомости, що більша частина праці ще перед нами.

(Продовження буде).

Місяць збору передплати на недільне видання „Свободи"

Минули літні місяці, коли люди або виїжджали кудись на відпочинок і цікавились не так читанням, як лісом, водою та чистим повітрям, або просто знемагали від спеки і через те не могли читати. Тепер уже маємо осінь, з прохолодними днями, довшими вечорами, коли людину, що живе й розумовим життям, мимоволі тягне до книжки, до газети. А не за горами ж іще й зима, із сльотою й снігом, коли для людини найсолодшою умовою відпочинку стане хатній затишок, а в ньому ті ж таки книжка та газета. Тільки ж якою книжкою чи газетою, повинні наші люди заповнювати години свого осінньо-зимового відпочинку? З огляду на це ми й хочемо нагадати українським читачам про те, що недільне видання „Свободи" — єдине серед українських видань, яке щ о т и ж н я приносить цікаві оповідання, науково-популярні статті, огляд нових українських книжок, розваговий матеріял тощо. Щоб ще більше поширити це наше видання серед українських читачів, ми проголошуємо місять збору передплати на нього, що має тривати від 15 вересня до 15 жовтня ц.р. А щоб стимулювати збір передплати в окремих, особливо віддалених місцевостях, ми звертаємося до окремих людей доброї волі з просьбою допомогти нам у цьому, заохочуючи на місці своїх рідних і знайомих до передплати.

В подяку за те ці особи, що зберуть по 5 передплат, будуть відзначені в нашому тижневику, а хто збере 10 або більше передплат, одержить ще й книжкову нагороду за власним вибором. Ось ті можливі нагороди:

1. „Пропам'ятна Книга" УНС, 2. „Ювілейний Альманах" УНС, 3. Manning — Story of Ukraine, 4. Manning — Ivan Franko, 5. Manning — Taras Shevchenko, 6. Chamberlin — The Ukraine; A Submerged Nation, 7. Snovyd — Spirit of Ukraine, 8. Manning — Twentieth Century Ukraine.

Умови передплати публікуються в кожному числі нашого щоденника й тижневика.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ"

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

„Персональні атаки"

Високоповажаний Пане Редакторе!

Лондонська „У к р а ї н с ь к а Думка", ч. 34 з 21. серпня ц. р. передрукувала майже в цілості мою статтю „Персональні атаки", що появилась в „Свободі" з 31 липня ц. р. і дала до неї такий власний редакційний коментар: „...Вона (стаття) безумовно спричинена справою ЗУАДК і його директора д-ра Ґалана"... Прочитавши з величезним здивуванням таке твердження Редакції „Української Думки", почуваюся до обов'язку заявити:

1) Мені взагалі не відомо, щоб існувала „справа ЗУАДК і його директора д-ра Ґалана", яка вимагала б прилюдного очищування та — ще менше — бодай посередньо й частинно виправдувала атаки на цю установу й її відповідального керівника. Мені й усім відомо, що д-р В. Ґалан є предметом персональних атак виключно одного українського політичного середовища за те, що він, як екзекутивний директор ЗУАДК, не дозволив п е р е т в о р и т и ЗУАДК на експозитуру того політичного середовища, головно свого часу на лондонському ґрунті, вдержуючи ЗУАДК правильно на понад і позапартійному становищі, як загально-українську допомогову організацію. Тому ці атаки не приносять д-рові В. Ґаланові нечести й українське громадянство має повне довіря, що статут ЗУАДК і передбачені ним його виконні органи дбають за правильну лінію і господарку цієї нашої найбільшої і репрезентаційної установи. До ВП д-ра В. Ґалана ставлюся з великою пошаною, як до людини і громадянина, і почуваю собі честю, що в'яжуть мене з д-ром В. Ґаланом найкращі особисті взаємини.

2) Моя стаття „Особисті атаки" була писана безпосередньо після 5-го Конґресу Українців в Ню Йорку, під враженням п е р с о н а л ь н и х атак, що відбулись на його терені. Про ЗУАДК і його Екзекутиву не було там взагалі мови, а кандидатура д-ра В. Ґалана, запропонована до Контрольної Комісії У. К. К., не викликала з будьякого боку найменших застережень.

3) За попередньої Редакції лондонської „У к р а ї н с ь к о ї Думки" я був на европейській скитальщині постійним співробітником того часопису, тому маю сентимент до його назви по нинішній день. Мені дуже прикро, що теперішня Редакція „Української думки" не вважає себе зв'язаною прийнятими в усьому культурному світі правилами журналістичної етики, щоб ставитись льояльно до свого колишнього співрбітника, навіть, коли він перестав ним бути.

Буду Вам вдячний, Високоповажаний Пане Редакторе, за поміщення цього мого вияснення і запевняю Вас про свою найглибшу пошану

Іван Кедрин-Рудницький.

Ню Йорк, у вересні 1952.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Дітройт, Міш.

Українські інженери.

Недовго буде рік, як у Дітройті основано Відділ Т-ва Українських Інженерів. Упродовж цього недовгого часу нове т-во вибилось своєю рухливістю і щораз новими інвенціями на одно з перших місць. А є в ньому всього 28 членів і навіть не всі вони активні. Виходить, що навіть невеличкий гурт енерґійних і творчих людей може зрушити і провести справи великої ваги.

Найбільш замітною рисою праці Т-ва Інженерів є те, що, п о м и н а ю ч и перший організаційний період, воно не замкнулось у тісних рямцях суто-професійної установи, а вийшло на широкий шлях громадського життя. Хочемо занотувати передовсім два зрілі вже осяги: Літ.-Мист. Клюб" і Кредит. Спілку „Самопоміч". Обі ці установи вже діють, здобули поважний круг прихильників і годиться підкреслити, що поштовх до їх створення вийшов від Т-ва Інженерів і ним були теж виконані підготовчі праці. Для поширення організаційної бази Т-во У. Інженерів у Дітройті прийняло дуже вдатну концепцію: „спонзорство" кількох громадських організацій в творенні потрібної нової установи. І ці організації теж мають право покликатись на своє „батьківство", як ми це вже читали в дописах до преси. Отож до „спонзорування" У. Літ.-Мист. Клюбу зарошено відділ Т-ва У. Лікарів та Осередок Праці Пласт-Сеніорів, маючи запевнену співпрацю літераторів і мистців. До „спонзорування" знову ж Кред. Спілки запрошено Т-во „Самопоміч", Т-во Лікарів і Об'єднання б. Укр. Вояків. Показалось, що ця концепція дуже вдатна, бо формальне опікунство накладає моральне зобов'язання до підтримки і тіснішої співпраці, запевнюючи новозаложеній установі більший успіх.

Як Літ.-Мист. Клюб, так і Кредит. Кооператива були дуже потрібні у Дітройті з існуючих уже досі установ і є направду чимось новим. Нові ланки в організаційній мережі є потрібним збагаченням нашого громадського життя, його увсесторонненням.

Про Літ.-М. Клюб і про Копер. „Самопоміч" були окремі дописи в „Свободі" і при них не будемо спинятись.

В професійній ділянці Т. У. Інж. у Дітройті накреслило собі теж широкі рямці та нав'язало контакт з американцями й чужинцями. Голова інж. А. Мілянич, як член Амер. Т-ва Інженерів у Дітройті, добився корисних зв'язків. Т-во У. Інженерів випрацювало і подало далі відповідний меморіял про затруднення новоприбулих дипломованих інженерів у промислі і його суґестії найшли добрий відгук як у пресі амер. інженерів, так і в різних організаціях. У бюлетені „Амерікен Сосайті оф Мекенік Інджінірс" появилась стаття, для якої основою змісту послужив згаданий меморіял Т-ва У. Інженерів. У ній порушена справа затруднення дипл. інженерів з б. ДП, які мають знаменитий технічний вишкіл та досвід і яких хоч би задля браку інженерів в Америці треба затруднити в промислі". Також і на з'їзді амер. допомогових товариств у Шікаґо в травні ц. р. була згадка про цей меморіял, а б. шеф фінансованого Фордом „Інт. Рескю Ком., п. Френк Крістензен нав'язав з інж. Міляничом безосередній контакт, запрошуючи подати різні від Т-ва У. Інженерів суґестії подрібно, суґестії які дотичать перевишколу і затруднення фахівців.

Стаття в Амер. бюлетені зацікавила теж новоприбулих інженерів різних нац. груп. Під кінець червня ц. р. за почином Т-ва У. Інженерів відбулась в „Індж. Сосайті оф Дітройт" конференція цих різнонаціональних інженерів (естонців, литовців, швайцарців і очевидно українців). Вона перетворилась у постійну о р г а н і з а ц ію, як „Конф. Европ. Інженерів-Іміґрантів у Дітройті та вибрала провід, у якому головою став інж. А. Мілянич, а секретаром мадяр інж. Балях. Мабуть болгари і поляки ввійдуть теж скоро до цієї інституції.

Акція затруднення інженерів за фахом приняла скоро значно ширші розміри. Знову частинно з ініціятиви цього ж Т. У. Інженерів повстав дорадчий орган „Вокейшіонал Сервісес Праджект" на чолі зі згаданим уже п. Крістензсном, якого завданням є допомогти всім новоприбулим, не тільки інженерам, влаштовуватись на кращій праці і працювати за фахом. Ця інституція, що співпрацює з Міш Стейтовим Урядом Праці і Сх.-Европ. Фондом, дає званеві поради, посередничить у підшукуванні праці та можливостей перешколу. Дехто з зареєстрованих уже дістав добру вістку.

Т-во У. Інженерів, відділ у Дітройті, не відстає теж у в н у т р і ш н ій організаційній праці. Воно старається об'єднати всіх інженерів, інформує своїх членів, улаштовує реферати і плекає теж товариське життя серед членів і їх родин. Варто теж згадати спроби притягнути до співпраці техніків середної освіти і молодь, яка студіює техн. науки. Якщо це вдасться, то і в наміченні програми праці могтиме піти Т-во У. Інженерів значно дальше. Очевидно, що співпраця з технікамн і студентами технічних шкіл повинна бути на цілому терені Зл. Держ. Ам., а не тільки льокальна в Дітройті. Це залежить від становища Централі Т-ва У. Інженерів і від відповідних поправок у статуті. У. Техн. Т-во у Львові найшло в цій справі правильну розв'язку.

В. Н-вич.

ЗАКЛИК У. К. К.

В СПРАВІ ВІДЗНАЧЕННЯ ДЕСЯТИХ РОКОВИН УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ (УПА).

Визвольні змагання Українського Народу, що їх виявом у цій добі нашої історії став збройний виступ Українських Січових Стрільців у вересні 1914 року, — тривають і досі.

На цьому шляху збройної боротьби Народу — етапи: Маківка, Галич, Лисоня, Конюхи, виступ Січових Стрільців у Києві, Арсенал, новітні Гайдамаки й Запорожці, Крути, Листопад Галицької Землі, Мотовилівка, славетні дні спільних дій УГА й Армії УНР, Перший Зимовий Похід, кампанія 1920 року, Другий Зимовий Похід, Базар та легендарні дії й рейди українських повстанських загонів на Східних Українських Землях і незабутні дні змагань Карпатської України.

А десять років тому: оформлення діючих проти двох окупантів Української Землі українських повстанських груп в одну збройну силу Українського Народу — Українську Повстанську Армію.

У жовтні цього року сповниться десять літ від того часу як ці невгнуті борці Українського Народу, зорганізовані в УПА, виступили в бій проти окупантів.

Ці роковини вшанує українська національна спільнота в Америці за почином побратимів УПА, товаришів зброї та спільної боротьби, що об'єднані в „Товаристві Бувших Вояків УПА в ЗДА" та інших громадських організацій.

Український Конґресовий Комітет закликає Відділи й Філії УККАмерики та всі об'єднані організації подбати про те, щоби вшанування цих роковин було відзначено гідно.

Бо ж збройна боротьба Українського Народу — це сума змагань і чинів усіх шарів і груп Народу, що мають одну, спільну усім мету: ВІЛЬНА УКРАЇНА!

Поклін Пам'яті Усіх, що лягли у боротьбі за Батьківщину!

Український Конґресовий Комітет Америки.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співласниками тринадцяти мільйонового Союзового майна!

ВІДГУКИ ДНЯ

„ТОВАРИШ"

Було собі в нас слово „товариш". Було в буденній мові, було в промовах, було в піснях. І було воно від давен-давна бо ще на Запорізькій Січі, а якби добре пошукав, то й ще давніше.

Вживали його люди, що разом подорожували (товариш подорожі), разом ходили до школи (шкільний товариш), разом працювали (товариш праці), разом терпіли (товариш недолі), разом воювали (товариш зброї) і ще багато-багато прикладів можна б навести, але місця нема.

Деколи додавали до слова „товариш" ще „пан" і виходило „пан товариш", також від давен-давна. Подібно як „пан брат".

Від слова товариш пішло „товаришити", „товаришувати", „товариство".

І було нам добре, а головно — вигідно.

Аж лихо наднесло большевиків. Погали й вони собі вживати слова „товариш". Що ж, нікого не вдієш, вільно їм було! Було, є і — як удержаться, то й буде вільно...

Але наші так собі зерез те збридили „товариша", що давай його заступати, гим можна і що під руку попаде.

Погалося за гасів У.Н.Р. „добродієм". Навіть при війську.

Прийшла була наша сотня в одно уманське село і спогиває на майдані.

Підходить до нас малий хлопгина, зразу видно, що філософ, дивився, дивився, врешті питає:

— А хто ви такі будете?
— Вгадай! — кажу.
— Денікіни!?
— Ні!
— Большевики?!
— Ні!
— То я вже знаю... Ви — добродії!

Властиво мав рацію. Не з огляду на те, що це слово означало, а з огляду на те, що воно окреслювало.

Але в усіх випадках не можна було вживати слова „добродій", тому прийшло слово „колега", чи „колєга" — залежно від того, хто який правопис визнавав.

Слово „товариш" зникло зовсім. Десь його ще часом старі Усусуси вживають, або ще старіші радикали, а так — не чути його ні в мові, ні в промові.

Залишилося воно тільки в піснях і в словах від нього утворених.

Трохи з цього приводу маємо клопоту, але, думаю, переборемо цей клопіт, як перебороли неодно — в мові і в правописі (на журбу загалові, а на радість кандидатам мовознавства!).

Наприклад:

„Чуєш брате мій, товаришу мій..."

Відома пісня, добра пісня, але текст застарілий.

Треба:

„Чуєш брате мій, добродію мій..."

Або гуцульське:

„Пане брате, товаришу кривда ми си стала..."

Треба:

„Пане брате і колего кривда ми си стала..."

Так само:

„Та товариш кращий мене
Ще дівчину відбере..."

І так далі, і так далі, де тільки в пісні слово „товариш" приходить.

Ясна справа, що після коректури пісень, повинна прийти коректура і в мові на все, що від слова „товариш" походить.

Отже: не „товаришити", а „колежити", не „товаришувати" а „колегувати", навіть виправити в Шевченка:

„Ой вигострю товариша, засуну в халяву", на: „Ой вигострю я колегу, засуну в халяву..."

А вкінці взятися і за слово „товариство".

Нездужаю від якогось часу, але вірю, що ще доживу тієї хвилини, коли слово „товариство" зникне з нашої мови.

Уявіть собі, як буде гарно: не Н.Т.Ш., а Н.К.Ш. — Наукове Колежанство ім. Шевченка!

Галактіон Чіпка

Бути членом Українського Народного Союзу, значить належати до такої української організації, яка об'єднала в Америці й Канаді найсвідоміші українські сили в один ідейний моноліт та поставила його на службу нашим країнам та нашому поневоленому українському народові!

ОСТАННЯ ПРИГАДКА!

ПРИЙМАЄТЬСЯ ОГОЛОШЕННЯ ДО ЮВІЛЕЙНОГО АЛЬМАНАХУ „СВОБОДИ"

У зв'язку з 60-літтям „Свободи", яке припадає на 15 вересня 1953-го року, в Редакції „Свободи" вже приготовляється до друку великий Ювілейний Альманах „Свободи" на 1953-тій рік. Альманах матиме багатий, ілюстрований зміст та появиться збільшеним тиражем вже з кінцем цього року. Тому, що власне зі „Свободою" найтісніше зв'язаний багатобічний розвиток політичного, культурного, організаційного та господарського життя американських українців впродовж повних 60 років, Редакція Альманаху рішили віддати більше місця на оголошення численних наших громадських організацій і установ, як теж тих багатьох наших бизнесменів, яким „Свобода" впродовж свого віку не раз ставала в пригоді. Не зважаючи на великий тираж видання та збільшені кошта друку, ціна оголошень залишається та сама, що й в попередніх роках: ціла сторінка — $50; пів сторінки — $30; чверть сторінки — $20; одна восьма сторінки — $12.50. Оголошення в Ювілейному Альманасі „Свободи" матиме не тільки велику практичну вартість для оголошених, але й загально-громадське значення. Всі оголошення до Альманаху висилати на адресу „Свободи" із дописcomposition „Альманах". Оголошення приймається найпізніше до 20-го вересня ц. р.

ВЕЧІР ДОКІЇ ГУМЕННОЇ

Про письменників дуже часто говориться, що їх твори — то їх діти, яких вони викохують, виплекують, люблять, як батьки люблять дітей.

Ще Щевченко писав:

Думи мої, думи мої,
Діти мої, квіти!...

Але мабудь ніколи не можна було прикласти цього виразу так точно і відповідно, як до творів Докії Гуменної. Її твори — це справді її діти. Вона боліє ними, живе ними, і як любляча мати — робить все, щоб вони пішли у світ у найкращому вигляді. Найкращий доказ цьому — її остання книжка „ВЕЛИКЕ ЦАБЕ". Письменниця друкувала на машині кожну сторінку цієї великої книжки, підібрала відповідні ілюстрації, наклеїла їх і розмістила шрифти із смаком і любов'ю, що були хіба у давніх ченців, які виписували і вимальовували кольорові заставки на книжках.

Але для „ВЕЛИКОГО ЦАБЕ" треба було ще й доброго наукового знання, бо книжка Докії Гуменної „ВЕЛИКЕ ЦАБЕ" має своїм об'ємом не яку іншу добу, а таки нашу Трипільську, добу матріярхату, примітивних мотузяних спиральних орнаментів на посуді, добу, коли мирні хлібороби і войовничі мандрівні племена праукраїнських предків вперше пізнавали себе на широких степах Трипілля.

Поскільки у „ВЕЛИКОМУ ЦАБЕ" Докія Гуменна говорить про матріярхат і про добу, коли жінка вважалася причетною до таємниць життя, жрекинею, що має контакт з богами і страшними силами, від яких залежить життя людини, — коли слово жінки було законом у суспільстві, то, зрозуміло, що жіночі організації зацікавилися тою книжкою і шукали способів якось допомогти тій книжці знайти собі дорогу в світ. Першим зацікавилося книжкою Об'єднання Українських Жіночих Організацій, далі Матірній Союз Українок, а нарешті і Союз Українок у Ню Йорку — і таким чином прийшло до того, що вечір Докії Гуменної в Літ.-Мистецькому Клюбі влаштовує в суботу 27 вересня Виставовий Комітет, в якому є представниці всіх чотирьох центральних жіночих організацій.

На цьому вечері присутні почують авторку книжки „ВЕЛИКЕ ЦАБЕ", а те, що вона водночас є і авторкою „Дітей Чумацького Шляху", „Мани", Куркульської Вілії" — то це ґарантує цікавий матеріял. Тільки цього разу в книжці оповідається про події, що відбувалися — чи могли відбуватися — в ті благословенні часи, коли українська жінка могла давати раду і розказ чоловікам, і — що більше — вони її слухали.

Думаю, що українське жіноцтво Ню Йорку повинно прийти на цей вечір бодай із ностальгії за тими гарними давноминулими часами.

Л. І.

Загинули 350 прочан у Гімаляях

Щороку численні гіндуси вибираються на прощу високо в гори Гімаляї. Цього року на висоті 18,000 стіп звіялася жахлива буря, і більше як триста прочан загинули в сніговії. Буря виникла у зв'язку з морськими мунсунами, і цього року вона була сильніша за попередні роки.

СПРАВЛЕННЯ

Статтю „Безпека наших дітей" (Свобода, ч. 247) написав д-р Ростислав Сочинський. Вона була друкована в „Нашім Житті".

З МОЇХ СПОГАДІВ

(Докінчення зі стор. 2-гої)

що він ломить собі голову над хлібом або вмирає, то це не є ніякий песимізм. Я не люблю говорити, що мужики скривджені".

— • —

На закінчення наведу лист Стефаника до моєї доньки з 20 лютого 1933 р. не для пустої хвальби, але як його передсмертне слово до тих і про тих, хто був йому любий.

„Дуже дорога моя Козачко Гапко! Ти знаєш, як я дуже люблю Тебе, Гапко, Твою матір та як я дуже шаную з давних-давен Твого Батька.

Дорога Гапко! Ти ростеш і я надіюся, що заки я вмру, то мене відвідаєш в Русові та запізнаєшся з моїми синами та з молодою невісткою. Дорога козачко! Як прийде весна, тоді разом з Тобою буду допоминатися, щоби з Тобою приїхала Софійка Морачевська, донька мойого найбільшого приятеля, який недавно помер у Львові і якого я ніколи не годен забути. Тоді Ви були б всі, котрих я дуже хочу бачити в своїй хаті. Я Тобі Гапко порахую, хто: Ти одна, Твоя мама друга, Твій тато третій, проф. Морачевський четвертий, Софійка Морачевська п'ята, ну і хотів бим, щоб тоді приїхала також Твоя тета Наталія Дорошенко (моя сестра, замужна Савченко. Її часто плутають з дружиною мого покійного тезка, Дмитра Дорошенка — теж Наталією, з роду Васильченко. В одній виданій у Канаді книжці про визначних українських жінок, автор її деякі факти з біографії моєї сестри доточив до життєпису Васильченківної). Тоді навіть міг би набрати стільки здоров'я, щоби Вами всіми тішитися і хоч трохи бути щасливим. Цілую Тебе сердечно. Василь Стефаник".

— • —

Востаннє бачився я з Стефаником у Львові в травні 1936 р., коли він цілком хворий приїздив до д-ра Паньчишина порадитися щодо свого здоров'я. Не було й мови, щоб тривожити тяжко хворого письменника наїздом на його хату. Так і не судилося нам відвідати Стефаника в його „неґліжу".

„Останні місяці його життя, пише наймолодший син Стефаників Юрко у згаданій вище біографії — це один безмежний ланцюг страждань".

7 грудня 1936 р. Стефаник покинув нас навіки.

(Кінець)

Французький уряд за знижку цін

Париж. — Французький уряд продовжує свої змагання понизити ціни в харчових крамницях. Міністер промислу і торгівлі Жан-Марі Лювель видав нові зарядження, щоб упорядкувати дрібну торгівлю харчовими продуктами. Мають заборонити відступати за оплатою власникам крамниць іншим особам, бо тоді аж дві або три родини хочуть жити з одного підприємства і в той спосіб підносять ціни товарів. Пляную̀ть обнизити податки від великих крамниць (департмент сторів) і від кооператив, щоб вони могли знизити ціни на товари. Але ці заходи уряду не принесли бажаних наслідків до тепер.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

МАГАНОЙ СИТІ, ПА. — Від. 305 Запорозька Січ повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 21. вересня о год. 11:30 зараз по Службі Божій. Проситься усіх членів прийти і вирівнати усі залеглости та принести в додатку $1, якого кожний член має зложити на Домівку Старців і Літнисько. Прийдіть якнайчисленніше бо маємо важні справи до полагодження. — М. Гентош, секр.

Посмертні Згадки

МИХАЙЛО ДЕМКО, член від. 107 УНСоюзу в Hammond, Ind., упокоївся 12. вересня 1952. Покійний родився в с. Лопушанка Хомина, пов. Старий Самбір, Україна. Полишив у смутку жену Анну, 4 сини і 3 дочки і внучки. Похорон відбувся 15. вересня з Укр. Прав. Церкви на Elmwood Cemetery. — В. И. П.!
І. Матейчук, секр.

ІВАН КРІЛЬ, член Бр. св. О. Николая, від. 276 УНСоюзу в Ембридж, Па., помер по тяжкій недузі дня 10. вересня 1952 р., проживши 69 літ. Покійний походив зі села Липа, пов. Турка над Стриєм, Україна. Оставив в смутку чотири дочки і чотири сини. — В. И. П.
Уряд.

Ділимося сумною вісткою, що наш Найдорожчий Батько,

ПЕТРО ТИТЛА,

замешкалий при 94 Johnson Ave., Teaneck, N. J., помер 17. вересня 1952 р. в 76-тому році життя. Покійний полишив у смутку 3 синів та одну дочку. Тіло Покійного находиться в похоронному заведенні Петра Яреми при 129 East 7th St., звідки в п'ятницю 19. ц.м., в год. 8:30 буде перенесене до гр.-кат. церкви св. Юрія. В 9-ій год. ранку відбудеться заупокійна Служба Божа. Тіло Покійного буде відтак перевезене до East Lyme, Conn., до церкви св. Матея. В суботу, 20. вересня в год. 10-ій в тій-же церкві буде відправлена Служба Божа, а потім похорон на цвинтар св. Івана.

ДІТИ.

ТАРЗАН, ч. 2919. Геть від печі.

„Відкрий двері, Весте!", кричав Тарзан. „Немає часу на витрату! Полумінь підніматься!"

„Намарно. Я вже пробував усього!", стогнав Вест. „Вони мусять відчинитись!", ричав Тарзан, напружуючись при бар'єрі.

Методично тягнучи, викручуючи і натискаючи, Тарзан раптово, якраз вчасно, знайшов брусок, що відчинив двері.